Baltic Deal

– WPROWADZANIE W ŻYCIE NAJLEPSZYCH PRAKTYK ROLNICZYCH

Dzięki międzynarodowej współpracy i zaangażowaniu rolników

Projekt w liczbach

2500 rolników uczestniczących w wydarzeniach organizowanych w ramach projektu
1800 zrealizowanych lub zaplanowanych działań i inwestycji
300 wydarzeń
300 doradców
117 gospodarstw demonstracyjnych
50 działań rolno-środowiskowych w zestawie narzędzi doradczych
7 krajów: Dania, Estonia, Finlandia, Łotwa, Litwa, Polska, Szwecja
5 organizacji doradczych
4 miliony euro
3 lata: 2010–2013
2 organizacje skupiające rolników
1 misja: mniej składników nawozowych spływających z gospodarstw rolnych do Morza Bałtyckiego

Cechy projektu

- ☑ Działania w gospodarstwie
- ☐ Szybka naprawa
- ☑ Wymiana wiedzy
- ☑ Porady i demonstracje
- ☐ Teoretyczna analiza
- ☑ Doradcy i rolnicy
- ☑ Ekonomia
- ☑ Współpraca
- ☐ Misja ukończona
- ☐ Gospodarstwa przemysłowe
- ☑ Analiza gleby
- ☐ Profesorowie i urzędnicy
- ☐ Pestycydy
- ☑ efektywne wykorzystywanie składników nawozowych
- ☑ Przyszłość
- ☑ Transgraniczny

Part-financed by the European Union (European Regional Development Fund)
Baltic Sea Region Programme 2007–2013
NIB NORDIC INVESTMENT BANK
NEFCO NORDIC ENVIRONMENT FINANCE CORPORATION
EUSBSR EU STRATEGY FOR THE BALTIC SEA REGION
MTK
mes Rural Development Foundation
KNOWLEDGE CENTRE FOR AGRICULTURE
LITHUANIAN AGRICULTURAL ADVISORY SERVICE
CDR
Ltd "Latvian Rural Advisory and Training Centre"
FEDERATION OF SWEDISH FARMERS

PRODUKCJA: BALTIC DEAL 2013 WWW.BALTICDEAL.EU. PROJEKT GRAFICZNY: GLOBAL REPORTING. ZDJĘCIE: ISTOCK.

ZDJĘCIE: STINA BERGSTRÖM

Wymiana wiedzy

W ramach projektu miała miejsce szeroka wymiana najlepszych praktyk rolniczych, działań i inwestycji, które często pozostają w krajach, organizacjach lub umysłach indywidualnych osób.

2500 rolników

Wymiana wiedzy była możliwa dzięki zapewnieniu okazji do wymiany informacji i poglądów podczas kilkuset spotkań. Głównie konferencje i seminaria pełniły funkcję spotkań doradców, ekspertów i osób podejmujących decyzje, umożliwiając prowadzenie ożywionych dyskusji na temat wszystkich kwestii związanych ze składnikami nawozowymi. Ważne były również kameralne spotkania między rolnikami, ponieważ pozwalały prowadzić bardziej szczegółowe rozmowy na temat konkretnych rozwiązań i przyszłych planów każdego gospodarstwa. Ponadto w działaniach pilotażowych i wizytach studyjnych w ramach projektu Baltic Deal brali udział dziennikarze. W projekcie wzięło udział łącznie ponad 5000 osób, w tym 3000 rolników. Wynik: nowe przemyślenia i wiedza o zasadniczym znaczeniu dla przyszłości opartej na zrównoważonym rozwoju.

Doradcy dostępni ponad granicami państw

Doradcy znają glebę, rolników i regulacje prawne obowiązujące na ich terenie oraz mają bogate doświadczenie teoretyczne i praktyczne. Dlatego odgrywają oni ważną rolę w ułatwianiu zmian w społeczności rolniczej. W projekt Baltic Deal było bezpośrednio zaangażowanych około 100 strategicznych doradców na poziomie krajowym, którzy wykonali bezcenną pracę w zakresie wymiany wiedzy między krajami. Ponadto w ramach różnych wydarzeń było zaangażowanych ponad 250 doradców terenowych. Współpraca między krajami pozwoliła im lepiej zrozumieć różnice w krajowych systemach doradczych w regionie Morza Bałtyckiego. To zapewnia doskonałą podstawę do poprawy krajowych programów doradczych.

Co osiągnięto?

Utworzenie solidnej platformy współpracy między organizacjami skupiającymi rolników a organizacjami doradczymi w regionie Morza Bałtyckiego.
Opracowanie wspólnej strategii dla regionu Morza Bałtyckiego w celu wzmocnienia rolniczych służb doradczych.
Utworzenie sieci gospodarstw demonstracyjnych składającej się z ponad 100 gospodarstw położonych w regionie Morza Bałtyckiego.
Zademonstrowanie ekonomicznie opłacalnych zrównoważonych praktyk rolniczych.
Znaczny wzrost tempa popularyzacji innowacji i technologii ponad granicami państw.

Dlaczego jest to ważne?

Aby przyczynić się do przywrócenia prawidłowego stanu środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego.
Aby w zrównoważony sposób zmniejszyć odpływ składników nawozowych do wody gruntowej i wód powierzchniowych.
Aby ułatwić wymianę wiedzy w sektorze rolniczym między poszczególnymi krajami.
Aby zmotywować społeczeństwo i sektor rolniczy do przyjęcia dobrowolnego, prewencyjnego i zrównoważonego podejścia do inwestycji proekologicznych.

Gospodarstwa demonstracyjne

Sieć gospodarstw demonstracyjnych projektu Baltic Deal składa się z 117 gospodarstw zlokalizowanych we wszystkich siedmiu krajach biorących udział w projekcie. Gospodarstwa demonstracyjne mają wiodącą pozycję w kilku aspektach związanych z ochroną środowiska, nie tylko tych dotyczących zarządzania składnikami nawozowymi. Są to także prężne przedsiębiorstwa, dobrze zorganizowane i utrzymywane w czystości, a ich właścicielami są rolnicy, którzy chętnie przyjmują zwiedzających oraz dzielą się swoimi doświadczeniami i opiniami.

Rolnicy inwestujący w środowisko naturalne

Gospodarstwa demonstracyjne już wdrożyły lub planują wdrożyć 1785 działań i inwestycji, które przyczyniają się do poprawy środowiska naturalnego (lata 2000–2015). To odpowiada średnio 16 działaniom na gospodarstwo. Ponad cztery środki na gospodarstwo podjęto podczas trwania projektu Baltic Deal, a kolejne 2–3 są planowane w bliskiej przyszłości.

Większa wiedza o glebie

W większości gospodarstw demonstracyjnych dobrze rozwinięte są działania związane z zarządzaniem, a także w szerokim zakresie korzysta się z usług doradców. Wielu rolników stosuje bilans składników nawozowych, jednak korzystna byłaby lepsza charakteryzacja gleby. Podjęto także wiele innych działań takich jak: optymalizacja nawożenia i stosowanie obornika, poplony, strefy buforowe, właściwe przechowywanie nawozów naturalnych czy fazowe żywienie zwierząt. Większość inwestycji dotyczy stosowania obornika i gospodarki wodnej, a kolejne to poprawiona technologia aplikacji, N-sensory i rolnictwo precyzyjne oraz zarządzanie glebą.

Znaczenie sieci kontaktów

Aspektem sieci Baltic Deal, który rolnicy uczestniczący w projekcie cenią sobie najbardziej, są spotkania z innymi rolnikami i gośćmi z kraju i z zagranicy. Spotkania te motywują rolników do udoskonalania i rozwijania swoich gospodarstw. W ramach projektu odbyło się ponad 200 wydarzeń koncentrujących się na gospodarstwach demonstracyjnych, w których uczestniczyło 4500 osób. Około 2500 osób odwiedziło gospodarstwa demonstracyjne.

Strategia regionu Morza Bałtyckiego w zakresie doradztwa rolno-środowiskowego

W ramach projektu Baltic Deal opracowano i przetestowano strategię rozwoju doradztwa rolno-środowiskowego w regionie Morza Bałtyckiego. Kluczowym przesłaniem strategii jest kontynuowanie wzmacniania współpracy międzynarodowej między podmiotami zajmującymi się doradztwem. Ta współpraca musi uwzględniać odmienność obszarów kompetencji w poszczególnych krajach – różnice, które stymulują transfer wiedzy ponad granicami państw. Innym kluczowym przesłaniem jest potrzeba wzmacniania sieci gospodarstw demonstracyjnych w skali krajowej i międzynarodowej oraz zapewnianie wsparcia w formie doradztwa.

Silne wartości dodane ponad granicami państw

Istnieje silna wartość dodana w pracy między państwami. Główną wartość stanowi możliwość wyeliminowania różnic w krajowych działaniach, praktykach i sposobach angażowania oraz szkolenia rolników. Co ważniejsze, spowoduje to poprawę tych kwestii w sektorze rolniczym w całym regionie Morza Bałtyckiego.

Krajowe programy w zakresie zarządzania składnikami nawozowymi

Działania mające na celu bardziej wydajne wykorzystywanie składników nawozowych i zarządzanie nimi są już w wielu krajach pomyślnie realizowane na poziomie krajowym. Oprócz obowiązkowych systemów doradztwa rolniczego (Farm Advisory Systems) istnieją odpowiednie programy krajowe, takie jak Focus on Nutrients w Szwecji i TEHO+ w Finlandii.

Niektóre dobrze sprawdzone działania

Poprawiając praktyki, wdrażając działania i inwestując w najlepszą dostępną technologię, rolnicy mogą zmniejszyć straty składników nawozowych w gospodarstwach, a także oszczędzić pieniądze. Na stronie internetowej **www.balticdeal.eu** jest dostępnych około 50 działań rolno-środowiskowych; niektóre z nich wymagają wsparcia ekonomicznego, aby mogły być wprowadzone w zrównoważony sposób. Wybór dobrze sprawdzonych działań:

- Bilans składników nawozowych w gospodarstwie
- Próbki gleby
- Użytki zielone
- Pokrywa roślinna
- Kożuch na powierzchni gnojowicy
- Plany nawożenia
- Międzyplony
- Rolnictwo precyzyjne
- Zarządzanie obornikiem w postaci stałej
- Mokradła zatrzymujące składniki nawozowe
- Zakryty zbiornik z gnojowicą
- Strefy buforowe

KAŻDY ROLNIK MOŻE ...

UZNAĆ, że wydajność stosowania nawozów ma kluczowe znaczenie dla długoterminowego zrównoważonego rozwoju gospodarstwa.

UZNAĆ, że lepsze zarządzanie fosforem i azotem jest często ekonomicznie korzystne dla gospodarstwa.

PRZESTRZEGAĆ regulacji i wymagań w zakresie wzajemnej zgodności, które odnoszą się do minimalizowania strat składników nawozowych.

STARAĆ się wprowadzać praktyki, które są korzystne dla długoterminowej żyzności gleby, zwiększają plon i zmniejszają odpływ składników nawozowych z gospodarstwa.

WYKONYWAĆ analizy gleby i paszy oraz przygotowywać bilanse składników nawozowych w celu optymalizacji użycia nawozów w gospodarstwie.

UBIEGAĆ się o profesjonalne wsparcie doradców w celu oceny możliwości zastosowania w gospodarstwie działań i praktyk zwiększających rentowność i ograniczających straty składników nawozowych.

RAZEM z innymi rolnikami angażować się w działania grupowe mające na celu poprawę jakości wody.

KAŻDY DORADCA MOŻE ...

ZWIĘKSZYĆ wiedzę rolników na temat czynników, które prowadzą do strat składników nawozowych i metod ich zapobiegania.

AKTUALIZOWAĆ swoją wiedzę na temat najlepszych działań umożliwiających ograniczenie strat składników nawozowych.

ZACHĘCAĆ do analizowania gleby i tworzenia bilansów składników nawozowych we wszystkich gospodarstwach.

STALE wyszukiwać nowe narzędzia i wiedzę, które razem poprawiają efektywność ekonomiczną i środowiskową gospodarstw.

WSPÓŁPRACOWAĆ z gospodarstwami demonstracyjnymi i zapewniać wsparcie w opisywaniu i analizowaniu rezultatów ekonomicznych i środowiskowych wdrożonych działań.

„Polscy rolnicy i doradcy podczas różnych spotkań zyskali nowe pomysły i inspiracje. Duże zainteresowanie wzbudziła np. uprawa uproszczona ze względu na jej pozytywny wpływ na plon, obniżenie kosztów i ochronę środowiska naturalnego. *Polska*

KAŻDY KRAJ MOŻE ...

W OPARCIU o Wspólną Politykę Rolną zapewniać atrakcyjne w danym kraju ramy prawne zachęcające rolników w regionie Morza Bałtyckiego, aby stali się jeszcze bardziej proekologiczni.

UZNAĆ, że ulepszone praktyki rolnicze w zakresie wydajności składników nawozowych często prowadzą do mniejszych strat.

POSZERZYĆ obowiązkową usługę doradztwa rolniczego (FAS) o uzupełniające darmowe pakiety usług doradczych, przewyższając wymagania wzajemnej zgodności oraz umożliwiając służbom doradczym stanie się centrum wiedzy na temat ekologicznie zrównoważonego rozwoju.

WSPIERAĆ sieć krajowych gospodarstw demonstracyjnych.

FINANSOWAĆ transgraniczne rolnicze projekty partnerskie z innymi krajami wokół Morza Bałtyckiego, które zwiększają przepływ wiedzy i innowacji między krajami.

BRAĆ POD UWAGĘ, że nie istnieje „jedno działanie odpowiednie dla wszystkich", umożliwiające ograniczenie odpływu składników nawozowych do Morza Bałtyckiego oraz, że nie ma „szybkiego rozwiązania".

ZBUDOWAĆ świadomość społeczną, że obecny zły stan Morza Bałtyckiego jest konsekwencją 50 lat rozwoju społecznego, a niekoniecznie ściśle wiąże się z obecnymi działaniami, w wyniku których odpływ składników nawozowych do Bałtyku jest na poziomie stanu z lat 50-tych poprzedniego stulecia.

Uznanie

Projekt Baltic Deal spotkał się z dużym uznaniem organizacji i organów z wielu powodów:

- Inicjatywa została podjęta przez pięć organizacji rolniczych i jest jedną z zaledwie kilku inicjatyw sektora prywatnego w ramach Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego.
- Straty składników nawozowych i eutrofizacja są problemami o dużym priorytecie w Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego.
- Oferowane rozwiązania są opłacalne zarówno pod względem ekonomicznym jak i z punktu widzenia ochrony środowiska, dlatego są chętnie kontynuowane w praktyce po ukończeniu projektu przez partnerów projektu, doradców i rolników.
- Silna koncentracja na rolnikach i perspektywie środowiskowej, a także na rozwiązaniach, które są korzystne dla wszystkich, sprawia, że projekt Baltic Deal pełni istotną rolę jako odpowiedź polityki regionalnej w procesie reformowania Wspólnej Polityki Rolnej.

Z TEGO POWODU:
Organizacje Friends of the Earth Europe i WWF Europe wyróżniły projekt Baltic Deal na swojej stronie internetowej: „Przez trzy lata funkcjonowania program [Baltic Deal] jasno pokazał, jak kraje mogą ze sobą współpracować i tworzyć systemy będące odpowiedzią na wyzwania środowiskowe".

DG Regio w kilku komunikatach przytoczyło Baltic Deal jako najlepszy praktyczny przykład flagowego projektu w ramach makroregionalnych strategii UE.

COPA-COGECA, organizacja zrzeszająca krajowe organizacje i spółdzielnie rolnicze w UE, docenia projekt Baltic Deal z jego atrakcyjnymi rozwiązaniami, które są korzystne dla wszystkich stron, jako pozytywne i proaktywne rozwiązanie w sektorze rolniczym.

„Projekt umożliwił nam wzmocnienie naszych powiązań zarówno z sektorem akademickim, jak i krajowymi organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną środowiska. Blisko współpracowaliśmy w zakresie badań nad zmianami w odpływie nawozów NPK w dorzeczu Lelupy oraz w zakresie utworzenia pasów buforowych, sztucznie tworzonych mokradeł, oczek wodnych i zarządzania równiną zalewową. *Łotwa*

Plany na przyszłość

Istnieją plany kontynuacji, najpierw w formie projektu pomostowego, a następnie projektu Baltic Deal 2.0, wniosek o jego finansowanie zostanie złożony w ramach zbliżającego się głównego zaproszenia UE do składania wniosków. Projekt Baltic Deal 2.0 obejmowałby 15 partnerów i 9 krajów przy budżecie w wysokości od 5 do 8 milionów euro. Projekt koncentrowałby się na rozwoju i wzmacnianiu sieci i działań gospodarstw demonstracyjnych, a także na wzmacnianiu sieci służb doradczych. Obejmowałby więcej inwestycji i praktyk, podkreślałby znaczenie zagadnień związanych ze składnikami nawozowymi oraz dodatkowych problemów środowiskowych związanych z gospodarką wodną.

„Rozwój sektora rolniczego i produkcja na poziomie gospodarstwa oraz efektywność środowiskowa bezpośrednio się ze sobą łączą. Biorąc pod uwagę fakt, że produkcja rolna w każdym gospodarstwie jest specyficzna, jest oczywistym, że stosowane inteligentne rozwiązania muszą być dostosowywane i oparte na konkretnej wiedzy na temat warunków w gospodarstwie i jego systemie produkcji. Silne służby doradcze i gospodarstwa demonstracyjne odgrywają ważną rolę we wspieraniu rolników poprzez przekazywanie wiedzy i sugestii w celu udoskonalania praktyk. Projekt Baltic Deal rzeczywiście znacząco poprawił wyniki sektora rolniczego wokół Morza Bałtyckiego w tym zakresie.

ZDJĘCIE: JOHANNA NORIN

Helena Jonsson
Hodowca bydła ekologicznego rasy Hereford
Prezes Federacji Rolników Szwedzkich
Przewodnicząca Komitetu Sterującego Baltic Deal

Kontekst makroregionalny

Projekt był realizowany w unikalnym i zachęcającym do działania kontekście polityki makroregionalnej i finansowania:

Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego – powstała jako wyraz woli podjęcia wspólnych działań w odpowiedzi na pogorszenie się środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego, a także w odpowiedzi na wyzwania i możliwości w Regionie.
HELCOM Baltic Sea Action Plan – wspólne cele i powiązane działania mające na celu przywrócenie prawidłowego stanu środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego.
Program Regionu Morza Bałtyckiego 2007–2013 – program funduszy strukturalnych, w szczególności wspierający finansowo istotne projekty z partnerami z dużej liczby krajów regionu Morza Bałtyckiego.
NEFCO/NIB Baltic Sea Fundusz Powierniczy – fundusz utworzony przez Szwecję i Finlandię, który zapewnia granty na pomoc techniczną dla projektów wspierających wdrożenie planu działania HELCOM Baltic Sea Action Plan (BSAP).
Baltic Manure i Baltic Compass – projekty UE będące uzupełnieniem projektu Baltic Deal i skoncentrowane na zarządzaniu nawozem naturalnym i analizie zasad dotyczących składników nawozowych.
WWF Baltic Ecoregion Programme – nagroda WWF Baltic Farmer Award przyznawana w ramach programu podniosła status najbardziej proekologicznych rolników w regionie.

Jaki jest cel podejmowanych działań?

- Eutrofizacja oznacza zakłócenie ekosystemu spowodowane przez duże ilości składników nawozowych. Jej przejawem są na przykład zakwity alg i martwe obszary na dnie morza.
- Składniki nawozowe w wodach Morza Bałtyckiego pochodzą z dorzeczy, ale także z samego morza. Przeważająca część fosforu pochodzi z osadów na dnie morskim, które są tworzone w warunkach beztlenowych.
- Duże ilości składników nawozowych spływających do Morza Bałtyckiego z dorzeczy mogą być naturalnymi odpływami z gleby lub wynikiem działalności człowieka i pochodzić z rolnictwa, ścieków, przemysłu i gospodarki leśnej.
- Ilości składników nawozowych zwiększyły się gwałtownie w latach 1950–1980 z powodu zwiększonego zapotrzebowania na żywność oraz intensywnego napływu ludzi do dużych miast nadmorskich bez zapewnienia odpowiedniego oczyszczania ścieków.
- Od okresu kulminacyjnego w latach 80-tych obecnie ilości składników nawozowych spadły do poziomu z lat 50-tych.
- Na obszarach wokół Morza Bałtyckiego mieszka 85 milionów ludzi. Wszyscy oni, mieszkając, jedząc, pracując i podróżując, wpływają na ekosystem wodny.
- Przywrócenie zeutrofizowanego Morza Bałtyckiego do jego naturalnego stanu zajmie dużo czasu. Obecne działania staną się wymierne za 30–50 lat, tj. około roku 2050.
- Dalsze udoskonalenia w praktykach rolniczych mogą znacznie zmniejszyć straty składników nawozowych.